

- 4) извлечению основной информации из технических текстов;
- 5) реферированию, аннотированию, реферативному переводу.

Осуществление управления названными выше деятельностью гарантирует каждому студенту определенный уровень обученности в основных видах речевой деятельности: говорении, письме, чтении, что существенно продвигает студентов в самостоятельном изучении ИЯ как средства общения. Это имеет большое психологическое значение.

Литература

1. Коньшева А.В. Организация самостоятельной работы учащихся по иностранному языку. – СПб: КАРО, Мн.: Изд-во “Четыре четверти”, 2005. – 208 с.
2. Бабанский, Ю.К. Об управлении процессом воспитательного воздействия // Сов. педагогика. – 1971. – №8. – С. 33–41.
3. Талызина Н.Ф. Управление процессом усвоения знаний. – М.: Изд-во МГУ, 1984. – 344 с.
4. Зимняя И.А. Психология обучения неродному языку. – М., 1989. – 217 с.
5. Есипович К.Б. Управление познавательной деятельностью учащихся при изучении иностранного языка. – М., 1988 – 234с.
6. Анохин П.К. Особенности афферентного аппарата условного рефлекса и их значение для психологов // Вопросы психологии. – 1955. – №6. – С. 18-22.
7. Коньшева А.В. Контроль результатов обучения иностранному языку. – СПб: КАРО, Мн.: Изд-во “Четыре четверти”, 2004. – 144с.
8. Пидкасистый П.И. Самостоятельная познавательная деятельность школьников в обучении: Теоретико-экспериментальное исследование. – М.: Педагогика, 1980. – 240с.

С.П.Білоконний

ДІАГНОСТУВАННЯ РІВНЯ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ ПРАКТИКИ

В статті розглядається проблема готовності студентів педуніверситетів к виконанню професійної діяльності в умовах сучасної школи.

In the article the problem of readiness of students of peduniversits is examined to implementation of professional activity in the conditions of modern school.

Постановка проблеми. Сучасна освітня система має відповідати високим вимогам суспільства до особистості педагога. Перехід до реалізації нової парадигми вищої школи означає оновлення всіх її сторін: змісту, форм організації, методів і засобів навчання, а найважливіше – підготовки науково-педагогічних кадрів.

Педагогічна практика в умовах сучасної школи – це можливість активного професійного навчання, зорієнтованого на особистість майбутнього вчителя, актуалізацію потреби у професійному самопізнанні і самовихованні, вироблення гуманістичної професійної позиції.

Сьогодні студент-практикант не об'єкт, який механічно засвоює і відтворює знання, а суб'єкт навчання і сучасної практики шкільного життя.

Від першої сходинки – пізнання структури, особливостей педагогічної діяльності (I курс), специфіки педагогічної професії як професійної системи “людина – людина” (II – III курси) – студент прямує, як стверджує І. Зязюн, до “усвідомлення того, що особистість учителя є головним “інструментом” його успішної діяльності” (IV курс), а від цього – до осмислення власної готовності відповідати таким професійним вимогам, як глибина знань, розвиненість педагогічного мислення та певних здібностей, умінь і навичок (V курс) [4, с.4-5].

Друга сходинка у професійному навчанні – робота над собою, розвиток особистих задатків, удосконалення психотехніки, мовлення, невербальної поведінки, необхідних для організації навчально-виховного процесу на високому рівні.

Вітчизняні дослідники (Н.Тарасович, І.Зязюн, Л.Крамущенко та ін.) звертають увагу на те, що “лише технологізацію освіти не можна вважати гарантом високих педагогічних результатів. Вирішальна роль залишається професійному учительству”.

Проблема підготовки майбутнього вчителя знайшла своє відображення в дослідженнях відомих педагогів: В.Сухомлинського, І.Зязюна, В.Кан-Калика, О.Киричука, Н.Кузьміної, В.Сластьоніна, Л.Кондрашової, П.Щербаня, В.Бондаря, З.Слепкань, В.Семиченко та ін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить про досить широке висвітлення проблеми готовності. Так, наприклад, готовність як психологічний феномен досліджували М.Дьяченко, Л.Кандибович, Н.Левітов, Д.Узнадзе, В.Мясищев та ін. Проблему підготовки вчителя до

розвитку творчої особистості учня та творчої професійної діяльності висвітлено у працях М.Никандрова, Ю.Азарова, В.Моляко, С.Сисоевої, Ю.Кулюткіна, Р.Скульського та ін.

Разом з тим, готовність майбутнього вчителя до активної навчально-виховної практики недостатньо досліджена.

Мета статті: визначити основні показники готовності студентів до навчально-виховної практики та виявити її рівень.

Для досягнення поставленої мети розкриємо сутність поняття “готовність майбутнього вчителя до професійної діяльності” та визначимо її компоненти.

Виклад основного матеріалу. Відомий психолог С.Рубінштейн звертав увагу на те, що “діяльність людини обумовлює формування його свідомості, його психічних зв’язків, властивостей, процесів, а ці останні, здійснюючи регуляцію людської діяльності, є умовою її адекватного виконання” [6, с. 251]. Провідна діяльність. за О.Леонтьєвим, детермінує розвиток особистості [3, с. 97].

Варто зазначити, що у психолого-педагогічній літературі немає єдиного підходу щодо визначення змісту, структурних компонентів готовності майбутнього вчителя до педагогічної діяльності. Однак більшість авторів розглядають готовність як певний психічний стан особистості.

Так, наприклад, М.Дьяченко та Л.Кандибович розглядають готовність як “вибіркову прогнозуючу активність особистості на стадії її підготовки до діяльності” [2, с.28]. Цей стан, на думку науковців, виникає з моменту визначення мети на основі усвідомлених потреб і мотивів. Далі готовність розвивається у зв’язку з виробленням особистістю плану, настанов, загальних моделей наступних дій. Завершальною стадією є втілення готовності, що з’явилася, у предметних діях, які відповідають строго визначеним засобам і способам діяльності.

На думку Л. Кондрашової, готовність до педагогічної роботи визначається “участю студентів не в будь-якій діяльності, а лише в тій, яка забезпечує формування в них позитивного відношення до обраної професії, стійких професійних інтересів і потреби творчо працювати в обраній професійній сфері” [5, с. 11].

І.Дичківська під готовністю до педагогічної діяльності розуміє “особливий особистісний стан, який передбачає наявність у педагога мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами і засобами досягнення педагогічних цілей, здатності до творчості і рефлексії” [1, с. 335].

Проаналізувавши та узагальнивши різні точки зору у визначенні готовності майбутнього вчителя до педагогічної діяльності та врахувавши особливості організації роботи студентів-практикантів, сформулюємо визначення досліджуваної готовності. Готовність майбутнього вчителя до здійснення професійної діяльності у процесі педагогічної практики – це цілісне стійке утворення, яке мобілізує особистість на активне включення у діяльність, спрямовану на високу результативність навчально-виховного процесу.

Навчальними планами для студентів IV курсу різних факультетів педуніверситету передбачена навчально-виховна практика тривалістю.

Це перше самостійне включення майбутніх вчителів в навчально-виховний процес сучасної школи. Студенти-практиканти, перебуваючи в ролі вчителя, повинні зуміти організувати такий процес навчання, який зміцнював би інтерес кожного учня до пізнання, відкриття нового, і водночас сприяв формуванню творчої мислячої, самокритичної особистості.

На думку сучасних дослідників (Митник О., Пальшкова І., Коваль Л., Бондаренко О. та ін.), ефективність навчально-виховного процесу може бути значно результативнішою за умови виховуючих взаємин двох особистостей – вчителя й учня.

Продуктивність такої взаємодії залежить від “здатності вчителя до педагогічної імпровізації; володіння педагогічною технікою; вміння вільно поводитися; керувати власним психічним станом; чітко та емоційно відкрито висловлювати власні почуття і думки; постійно відчувати і підтримувати зворотній зв'язок у спілкуванні” [1, с. 10].

Розглядаючи готовність майбутнього вчителя до здійснення професійної діяльності як складну інтегровану якість особистості, ми виділяємо в її структурі такі компоненти:

1. Мотиваційний (виявляється у рівні усвідомлення особливого призначення вчительської професії; позитивному ставленні і прагненні займатися педагогічною роботою).
2. Змістово-процесуальний (виявляється у якості одержаних студентом знань з психолого-педагогічних та методичних дисциплін про сутність, структуру та шляхи організації навчально-виховного процесу у сучасній школі на високому рівні; у вмінні використовувати ці знання у власній педагогічній діяльності; у точності виконання роботи; у самостійності у діях; в ініціативності та творчому підході до справи).

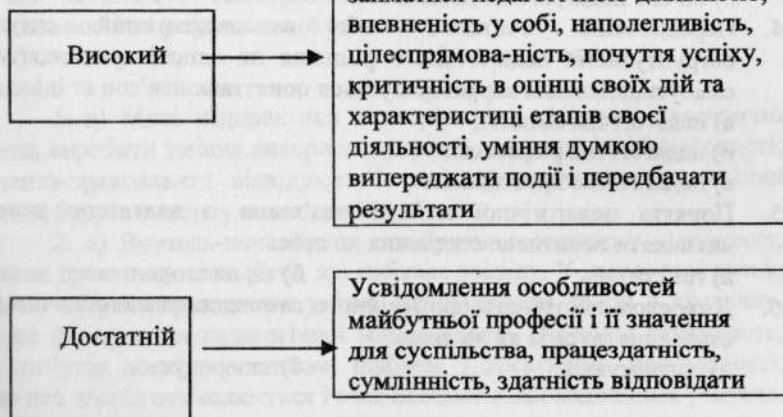
3. Емоційно-вольовий (виявляється у витриманості та дисциплінованості; впевненості у власних силах; наполегливості та цілеспрямованості; у почуттях задоволення, успіху й радості від виконуваної роботи).
4. Оцінно-рефлексивний (виявляється в умінні адекватно оцінити власну та учнівську діяльність; аналізувати різні етапи своєї професійної діяльності; в умінні думкою випереджати події і передбачати результати своїх дій; вносити корективи з метою підвищення ефективності організації навчально-виховного процесу).

У визначенні змісту кожного компонента ми використовуємо особистісний підхід, який розробляє і обґрунтовує Л. Кондрашова. Науковець вважає, що „не можна обмежуватися в підготовці учителя тільки змістовною стороною (формуванням знань, умінь і навичок). Необхідно, щоб у центрі уваги були в першу чергу його інтелект, моральні і духовні сили” [7, 3].

До основних показників, що дозволяють говорити про рівень готовності студентів до навчально-виховної практики, віднесені:

- усвідомлення соціальної значущості та особливостей педагогічної діяльності;
- наявність бажання активно включитися до неї;
- свідомо дисциплінованість та відповідальність;
- критичність в оцінці результатів педагогічної діяльності;
- ініціативність та самостійність.

Це дозволило нам виділити такі рівні:

за результати праці, обов'язковість, задоволеність, неадекватна оцінка своєї діяльності, недостатній рівень самоконтролю.

Низький

Байдужість, дія за шаблоном, незадоволеність собою, відсутність самокритичності й самооцінки.

Для виявлення стану досліджуваної проблеми нами була проведена експериментальна робота (констатувальний експеримент), яка охоплювала 300 студентів IV курсів: факультет української філології (100 студ.), педагогічного (102 студ.), географічного (52 студ.) та історичного (46 студ.) факультетів Криворізького державного педагогічного університету.

На настановних конференціях, що проводилися за чітким графіком перед початком педагогічної практики, студентам було запропоновано тестові завдання:

1. Педагогічна практика – це спосіб вивчення навчально-виховного процесу на основі безпосередньої участі в ньому практикантів:
 - а) погоджуюсь;
 - б) не погоджуюсь.
2. Безпосередня робота в ролі вчителя дає можливість:
 - а) набути педагогічного досвіду;
 - б) перевірити правильність вибору вчительської професії;
 - в) навчитися спілкуватися з учнями.
3. У сучасній педагогічній практиці учень розглядається як:
 - а) суб'єкт педагогічної діяльності;
 - б) об'єкт педагогічної діяльності.
4. Передбачення вчителем себе в педагогічній ситуації, обґрунтування педагогічного рішення на основі самоаналізу та самоусвідомлення характеризується поняттям:
 - а) педагогічна емпатія;
 - б) педагогічна рефлексія;
 - в) педагогічна креативність.
5. Поняття педагогічної емпатії пов'язано із здатністю вчителя викликати позитивне ставлення до себе:
 - а) так, згоден;
 - б) ні, не згоден.
6. Джерелом постійного професійного самовдосконалення вчителя є ставлення до себе як до діяча:
 - а) погоджуюсь;
 - б) заперечую.

7. Педагогічна техніка – це вміння вчителя користуватися на уроці технічними засобами навчання:
 - а) так;
 - б) ні.
8. Вчитель може мати оптимістичний настрій, творче натхнення лише у тому випадку, коли сумлінно виконує професійні функції:
 - а) погоджуюсь;
 - б) заперечую.
9. Педагогічна інтуїція, яка базується на розумінні тенденцій, принципів навчання й виховання, є опорою вдалої імпровізації:
 - а) погоджуюсь;
 - б) заперечую.
10. Перцептивні здібності вчителя виявляються в уміння:
 - а) адаптувати навчальний матеріал відносно рівня розвитку учня;
 - б) проникати у внутрішній світ дитини;
 - в) передбачати наслідки своїх дій.
11. Педагогічний такт учителя виражається перш за все:
 - а) у виявах ввічливості до кожної дитини;
 - б) у почутті міри, доцільності впливу залежно від ситуації спілкування;
 - в) у створенні атмосфери довіри між учителем і учнями та між самими учнями.
12. Перспективи зростання та успіху вчителя у педагогічній професії в сучасних умовах здебільшого визначаються:
 - а) достатніми спеціальними знаннями та фаховою підготовкою;
 - б) здатністю до постійного професійно-педагогічного саморозвитку та самовдосконалення;
 - в) поступовим набуттям досвіду та педагогічної вмілості.
13. Педагогічна майстерність – це комплекс властивостей особистості, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі:
 - а) погоджуюся;
 - б) не погоджуюся.

Відповіді та роз'яснення

1. а) Мета педпрактики – закріпити у студентів теоретичні знання, виробити вміння використовувати їх у педагогічній діяльності; студенти-практиканти відвідують і самі проводять уроки та інші заняття, беруть участь у позакласній роботі.

2. а) Вчитель-початківець, здобувши теоретичну підготовку, починає практичну діяльність, він набуває досвіду. У цьому разі досвід означає набуття практичних умінь, впровадження теорії в практику, процес формування педагогічної майстерності. Науковці зазначають, що “набуття досвіду є етапом, щаблем у досягненні майстерності, якщо цей досвід осмислюється і стає особистісним надбанням учителя.

Досвідчений учитель, який досягає високих результатів, – це майстер педагогічної справи” (І. Зязюн).

3. а).

4. б) Педагогічна рефлексія – це здатність педагога об’єктивно оцінити себе та свої вчинки, зрозуміти, як його сприймають у процесі педагогічного спілкування.

5. б) Педагогічна емпатія – це здатність учителя до емоційної ідентифікації себе з іншою людиною, зокрема з учнями, вміння співчувати дітям, співпереживати, віддзеркалювати у власній психіці їхні радощі та невдачі, проблеми та інтереси, ставити себе на місце інших, спроможність відгукуватися на переживання інших, сприймати такі почуття як свої власні.

6. а).

7. б) Педагогічна техніка – це вміння використовувати власний фізіологічний апарат як інструмент виховного впливу. Вона буває внутрішньою (створення внутрішнього переживання особистості, психологічне настроювання особистості на майбутню діяльність через вплив на розум, волю й почуття) та зовнішньою: вербальною (вплив за допомогою слова) та невербальною (міміка, жести, постава, контакт очей, дистанція).

8. б) Можна викликати в собі оптимістичний настрій, творче натхнення лише у тому випадку, коли для вчителя любов до дітей є основою і головним засобом навчально-виховного процесу.

9. а) Для інтуїції характерна швидкість у прийнятті педагогічних рішень, а також недостатня усвідомленість логічних підстав прийнятого рішення.

10. б) Учитель повинен володіти соціальною перцепцією – вмінням за зовнішніми ознаками (вираз обличчя, очі, настрої) зрозуміти ситуативний психічний стан учня.

11. б).

12. б).

13. а).

Отримані експериментальні дані виявилися такими: кількість студентів, які виконали всі завдання правильно, становила 40 осіб (13,3%); у 193 осіб (64,3%) правильними були більше 50% завдань; 67 осіб (22,4%) відчували значні утруднення під час виконання завдань (успішно виконано 1/3 тестів).

Щоб дізнатися, з якими почуттями й емоціями студенти-практиканти вирушають до школи, ми використали модифікований Кольоровий тест Фрлінга. Кожен студент повинен вибрати квадрат

такого кольору, який співзвучний його внутрішньому стану на момент виходу на навчально-виховну педагогічну практику (червоний – готовий працювати, з нетерпінням чекає зустрічі з учнями та досвідченими педагогами-практиками; зелений – не зовсім впевнений у власних силах, але готовий працювати над подоланням перешкод; синій – невпевнений у собі, потрібна допомога з боку методистів та підтримка з боку вчителя-наставника).

Вибір кольорів розподілився так: червоний – 59 осіб (19,7%), зелений – 204 особи (68,0%) та синій – 37 осіб (12,3%).

Основні показники та результати констатувального експерименту були враховані при визначенні рівня досліджуваної особистісної якості майбутнього педагога:

Таблиця 1

Рівень готовності студентів IV курсу до навчально-виховної практики (у %)

№ п/п	Показники ф-т	Високий	Достатній	Низький
		1.	Укр. філології (100 студ.)	18,0%
2.	Педагогічний (102 студ.)	12,8%	69,6%	17,6%
3.	Географічний (52 студ.)	19,2%	46,2%	34,6%
4.	Історичний (46 студ.)	23,9%	41,3%	34,8%
	Загальний рівень (300 студ.)	17,4%	60,3%	22,3%

Як бачимо, переважна більшість студентів кожного факультету має достатній рівень готовності до навчально-виховної практики. Але, враховуючи той факт, що майже $\frac{1}{4}$ випускників-бакалаврів має низький рівень, необхідно надалі продумати систему роботи, яка б суттєво змінила ситуацію на краще.

Отже, готовність студентів педуніверситетів до навчально-виховної практики, є важливим особистісним утворенням, яке дозволить майбутньому вчителю виконувати професійну діяльність якнайкраще.

Література

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. – К.: Академвидав, 2004. – 352с.

2. Дьяченко М.И., Кандыбович Л.А. Психология высшей школы. – Минск: Изд.: БГУ, 1978. – 320с.
3. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. – М.: Политиздат, 1977. – 304с.
4. Педагогічна майстерність / За ред. І.А. Зязюна. – К.: Вища школа, 2004. – 422с.
5. Професійне становлення майбутнього вчителя: монографічний огляд / За ред. Л.В. Кондрашової. – Кривий Ріг: Видав. дім, 2006. – 327с.
6. Рубинштейн С.Л. Проблемы общей психологии. – М.: Педагогика, 1973. – 423с.
7. Сборник методов диагностики и способов формирования профессиональных качеств личности будущего учителя / Под ред. Л.В. Кондрашовой. – Кривой Рог: КДПИ, 1993. – 149с.

О.О.Павленко

СИСТЕМА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З КУРСУ “ГРОШІ ТА КРЕДИТ” В ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ЕКОНОМІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

В статті розглядаються особливості преподавання курсу “Деньги и кредит” в условиях экономического образования в высших учебных заведениях. Акцентируется внимание на умениях студентов использовать полученные знания в практической деятельности, решать нестандартные ситуации и задания, уметь взаимодействовать в группе.

Формирование данных умений реализуется при помощи использования на практических занятиях как традиционных, так и активных “интерактивных” методов обучения. Разработана система практических занятий к курсу “Деньги и кредит”.

This article examines the features of teaching of the course “Money and credit” in conditions of modern economic education in high educational institutions. It accents attention on the students’ skills to use their knowledge in practical activity, to decide non-standard situations and tasks, to be able to interact in groups.

The formation of these abilities is realized by means of use at the practical studies both traditional and active “interactive” methods of the teaching. The system of the practical studies to the course “Money and credit” was worked out in this article.